

MANDAG EN DEN 23 DECEMBER 1985

JAN ENQUIST

om försvar, neutralitet och kärnvapen

"Även om försvaret har brister, har vi en bra grund att stå på."

Flottan måste större styrka

Konteramiral Jan Enquist basar för det militära försvaret från Svinesund i norr till Hallandsås i söder, från Västerhavet i väster till Vättern i öster. Och han vill disponera om styrkorna så att flottan får större resurser.

Ola Folkesson

Mitt emellan Vänern och Vättern sitter en konteramiral och basar för det västsvenska försvaret.

Närmaste vatten är Tidån — och det är förstås inte mycket till vatten för en amiral.

Att staben för Milo Väst är placerad i Skövde — ja, det hade konteramiral Jan Enquist bara att acceptera, då han tidigare i år tillträdde posten som militärbefälhavare för Västsverige.

— Det var inte mycket att välja på, förklarar han med ett urskuldande leende. Men även Västkusten ingår ju i Milo Väst, och det är inte alltför långt ned till Göteborg .

Annars är det en sjövan herre, som tillträtt den högsta militära befattningen i Västsverige. Närmast kommer han från posten som chef för kustflottan.

Sin första kontakt med havet fick han som barn, då familjen flyttade från Uppsala till Göteborg sedan fadern fått en professur i geografi där. Själv gick Jan Enquist med i sjövärnsskåren.

Sista krigsåren kom han till flottan, blev aspirant 1945 och fänrik 1947. Och sedan har han sakta men säkert stigit i graderna för att numera tituleras konteramiral. Bakom sig har han 38 års tjänst som aktiv officer.

Nu basar han alltså för Milo Väst, där Halland, Göteborg- och Bohus län, Västergötland och Dalsland ingår.

I området bor cirka 1,7 miljoner människor. Styrkorna han förfogar över består i fredstid av cirka 9.000 man inklusive en kull värnpliktiga, vid en allmän mobilisering stiger den siffran till cirka 150.000 man.

En avsevärd styrka, menar han själv.

Har då Sverige ett bra försvar i dag?

Tja . . . säger Jan Enquist och drar på svaret.

Politikerna brukar ju säga att vi efter våra förhållanden har ett starkt försvar i dag. Visst finns det brister, och det inte bara vad det gäller utbåtsskyddet. Men vi har en bra grund att stå på.

Ändå har vi de senaste åren tappat mark, om vi jämför oss med omvärlden, och jag anser att det finns stora risker med en fortsatt nedtrappning.

1987 är det dags för ett nytt försvarsbeslut för åren 1987-1992. Fyra olika nivåer finns i förslaget, överbefälhavaren ligger högst med 124 miljarder kronor, lägsta nivån ligger på 111 miljarder.

Alla andra sektorer inom den offentliga sektorn drar ned och sparar, t ex sjukvård och åldrvård. Ska inte också vårt militära försvar spara?

— Grunden för försvarsutredningen är förstås ekonomin, men vi måste också jämföra med världen omkring oss. Från politiskt håll finns det en stor enighet om att vårt säkerhetspolitiska läge förändrats, och då måste vi hänga med i utvecklingen. Vi kan inte avvärpa försvaret, och försvarsbeslutet 1987 blir en stor och viktig politisk fråga.

Måste vi möta omvärldens upprustning med att rusta upp själva?

Ja, om vi menar vad vi säger i vår säkerhetspolitiska målsättning, att vi ska garantera fred och frihet.

Så resonerar ju då alla länder — omvärlden rustar, då måste också vi rusta . . . Så snurrar rustningen allt fortare i spiralen. Kan man inte bryta denna kapprustningens spiral?

"Det är omvärlden som styr rustningsspiralen — hur långt vi ska hänga med är en politisk fråga."

— Det är omvärlden som styr. Ska vi kunna gå nedåt i spiralen måste vi ha klara garantier från omvärlden att också den går ned. Hur långt vi ska gå med i spiralen är förstås ett politiskt beslut.

Det största ansvaret har förstås supermakterna, vi får väl se vad som kommer ut av mötet mellan Reagan och Gorbatjov i Genève så småningom.

Men ledarna i supermakterna tycks ju inte själva kunna överbrygga misstron. Hur tror du att klyftorna kan överbryggas?

Jag hoppas förstås att man ska kunna nå överenskommelser. Inte i första hand militära, utan t ex genom att öka handelsutbytet. Kan man upphöra med det kalla teknologiska och ekonomiska kriget, så kan det vara ett sätt att lösa upp de fastlåsta positionerna.

Hur skulle du beskriva en sannolik hotbild mot Sverige?

Jag tror inte att krigsriskerna ökat sedan 60-talet, men flankernas betydelse i Europa har ökat genom dels den sovjetiska flottexpansionen i Östersjön och kring Murmansk, och dels genom USA:s lagring av material i Norge.

Sverige ligger mitt i linjen mellan blocken. Och då Atlanten och Nordsjön fått en allt större strategisk betydelse, tror jag vi måste tänka om och disponera om våra stridskrafter i sydvästra Sverige. Vi måste få en större marin styrka, och det säger jag inte bara för att jag är sjöofficer.

Om vi ska kunna hålla oss neutrala i en konflikt, hänger det enbart på vår militära förmåga?

Det måste stå klart för vår omvärld att vi tänker stå fast vid neutraliteten och försvara den, men den måste också försvaras genom handels- och utrikespolitiken.

Den norske fredsforskaren Johan Galtung har jämfört den svenska neutraliteten med den schweiziska, och han fann att Sverige var långt mera uppknutet till Väst än, vad Schweiz var. Han jämförde fem, olika områden: vapenimporten, vopenexporten, utbildning av officerare,

"Vi måste disponera om stridskrafterna i sydvästra Sverige så att flottan får större . styrka."

utbyte av information samt officiella uttalanden. På samtliga punkter fann han att Sverige knutit upp sig till Väst. Vad säger du om hans jämförelse?

– På de tre första punkterna kan jag hålla med Galtung, exporten och importen sker till största delen till och från Väst, likaså har vi ett utbyte av utbildning av officerare med västländer .

Har du själv varit på någon sådan utbildning?

– Ja, det har jag. I början av 50-talet var jag sex månader i den brittiska flottan, då ägnade vi oss för övrigt åt ubåtsjakt,

– Däremot ställer jag mig mycket tveksam till att vi skulle ha något utbyte av hemlig information med andra länder.

En av våra tidigare försvarsministrar, Torsten Gustafsson, bekräftade en gång att vi har ett utbyte med "enskilda länder" men inte med blocken . .

– Ja, jag kan ju bara svara för mig själv, och för mig är det utomordentligt främmande.

Tycker du att det är konstigt om Sovjet ifrågasätter vår „4neutralitet“ med denna uppknytning vi har till Väst?

– Det är ett politiskt ställningstagande hur vi ska bedriva vår utrikeshandel, vi militärer har inget att säga till om där. Vi har ju på alla områden ett större utbyte med Väst.

Till hotbilden hör också kärnvapnen. Hur ser du på detta hot?

-- Jag vill än en gång påpeka, att jag inte tror att krigsriskerna ökat de senaste åren.. Alla är mycket medvetna om den oerhörda förstörelsen ett kärnvapenkrig skulle leda till, och det tror jag fungerar som avskräckning.

Men många befäror att ett käre vapenkrig kan startas av misstag, al man misstolkar information på sin dataskärmar under den tidspress som råder?

– Jag är skeptisk till de tankegångarna. Men visst, det är människor som ska fatta besluten, och misstag kan göras. Man ska ändå ha klart för sig,

att ett anfall från den ena sidan inte kan komma som en blixtnedslag från klar himmel för den andra sidan .

– *"Vetenskapen om kärnvapenkrigets oerhörda förstörelse fungerar som avskräckning."*

Nedrustningsförhandlingarna ha pågått i 25 år utan konkreta resultat Alva Myrdal menar att det endast är en folklig opinion som kan tvinga fram resultat vid förhandlingsborden. Håller du med?

– Trycket på ledarna måste byggas upp på flera sätt, folkopinioner är ett sätt. Men statsledningarna måste själva undanröja alla misstroenden. Kan de göra det av egen kraft?

– Nja, trycket från "hemmamarknaden" är förstås viktigt.

Hur ser du på dagens fredsrörelse?

Det är en blandad samling. De finns mycket idealism i fredsrörelsen, men det finns också krafter med dunkla motiv, vi vet inte vad de syftar till. Kan du precisera dig? Nej, det är krångligt. Efter att ha följt debatten har jag inte lyckats uppfatta vilken grund de har ... Jag efterlyser mera balans.

Skulle du kunna tänka dig att demonstrera mot kärnvapen?

– Nej, jag brukar inte demonstrera över huvud taget.

Du har varit officer i 38 år, om du blickar framåt samma tidsrymd till ungefär år 2025 – hur tror du att det svenska försvaret ser ut då?

Havet och marinen har konteramiral Jan Enquist lämnat bakom sig, nu sitter han i Skövde med den stillsamma Tidan som närmaste vatten.